СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН ҮДЭР МАНДАХА БОЛТОГОЙ!

Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯТ-МОНГОЛОЙ ҮНЭН

ВКП(б)-гэй Бурят-Монголой Обкомой, БМАССР-эй Верховно Соведэй ба ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой орган.

№ 238 (4874) | Среда, 1945 он. декабриин 5. | Сэн 20 мүн.

Сталинска Конституциин түүхэтэ Үдэр

1936 оной декабриин 5-да Соведүүдэй Бүхэсоюзна Онсо ехэ 8-дахи съезд дээрэ СССР-эй шэнэ Конституци баталагдаһан бэлэй.

Манай советскэ орон хадаа советскэ шэнэ Конституциие айхабтар ехэ омог баяртайгаар угтаһан байна. «Мүнөө... хэтэ шулуунше дуулана»,—гэжэ шэнэ Конституциин проект тухай ородой агуу ехэ уран зохёолшо Максим Горький хэлээ һэн. «Дэлхэйн сэдьхэл» гэжэ тэрэниие Дагестанай арадуудай зохёолшо Сулейман Стальский нэрлэһэн байгаа. Бүхы советскэ арад хадаа СССР-эй шэнэ Конституциие—тэрэниие зохёолшо ба зоригжуулагша—агуу ехэ Сталинай нэрээр, Сталинска Конституци гэжэ нэрлэһэн юм.

Сталинска Конституци болбол Советскэ бүхы гражданинуудай ухаан бодолдо хододоо һанагдажа ябадаг. Тэрээн соо советскэ революциин бүхы туйлалтанууд бэшэгдэнхэй гээшэ. Тэрэ хадаа дэлхэйн зургаанай нэгэн хуби дээрэ һуужа байһан ажалша зониие өөрынгөө ороной бодото эзэн хүнүүд болгоһон, тэдэниие эрхэ сүлөөтэй ба омог дорюун хүнүүд болгоһон ба өөрынгөө эхэ ороной ажана амгалан ба жаргалтай хүхюун байдалые оролдосотой ажалаарһа байгуулдаг хүнүүд болгоһон байна. СССР-эй Конституци хадаа Советскэ амидархы халуун патриотизмые түрүүлжэ байдаг. Советскэ гүрэнэй үндэһэн хуули соо баталагдаһан СССР-эй гражданинай гол хүсэнүүд—ажал хэхэ, амарха, эрдэм һургуулиин, үтэлхэдөө материальна туһаламжа абаха, эхэ ба нарай няхха үхибүүдэй интересые хамгаалха эрхэнүүд, наһа ба олон яһатанай адли тэгшэ эрхэнүүд, гражданска эрхэ сүлөө—эдэ бүгэдэ хадаа советскэ патриот бүхэндэ тон ехэ хайратай байна гээшэ.

Советскэ патриодто гансал тэрэнэй эрхэнь бэшэ, мүн баһа тэрэнэй уялгануудшье арюун нангин байна. Тэрэнэй гол шухалань СССР-эй Конституциин 133-дахи статья соо иигэжэ бэшэгдэнхэй: «Эхэ оронoo хамгаалга болбол СССР-эй гражданин бүхэнэй арюун уялга мүн».

Тэрэнэй бүхы статьянууд хамта дээрээ ба тус тустаа советскэ идеологиие, дэлхэй дээрэ эгээн түрүү сэхэ демократи болохо советскэ демократиие харуулна гээшэ.

Сталинска Конституци болбол манай ороной алишье нютагта һуужа байһан хүн зоной хүхижэ сэнгэжэ һууха интересые, бүхыдөө социализмын ороной сэсэглэн мандаха ябадалай интересые хаража ба хангажа байдаг хуулимнай гээшэ. Энэ Конституциин түүхэтэ ехэ удхашанар тухай арадуудай агуу ехэ вождь нүхэр Сталин Соведүүдэй Бүхэсоюзна Онсо ехэ 8-дахи съезд дээрэ иигэжэ хэлээ һэн: «Тэмсэлэй ба хохидолнуудай үнгэрһэн замай эсэстэ, илалтануудайнгаа һайн үрын тухай хэлэжэ байгаа өөрын Конституцитай болохо гээшэ аятай һайхан ба баясхалантай байна. Юунэй түлөө манай хүнүүдэй сохилдоһон ба бүхэдэлхэйн түүхэтэ илалтануудые яажа олжо абаһаниие мэдэхэдэ аятай һайхан ба баясхалантай байна. Манай хүнүүдэй элбэгээр адхаһан шуһан зүгээр хоохон ошоогүй, ашаяа үгэһынь мэдэхэдэ аятай һайхан ба баясхалантай байна».

Манай советскэ ороной олонациональна эбдэршэгүй хани барисаатай арадууд өөрынгөө Конституциин 9-дэхи жэлэй ойе агуу ехэ илалтануудайнгаа һүүлээр угтажа байна. Советскэ хүнүүд Сталинска Конституциин туг доро ябажа хүн түрэлтэнэй хорото дайсадые — немецко-фашистска ба японско эзэмдэгшэдые үй бута сохижо, советскэ ороной бата бэхи, диилдэшэгүй байһаниие бүхы дэлхэйн үмэнэ харуулаа. Манай советскэ илагша арадай булэгэ хэдэн олон миллион ажалшад нэгэдэбэ. Сталинска Конституци хадаа табан шэнэ союзна республиканудай: Карело-Финскэ, Молдавска, Литовско, Латвийска ба Эстонско ССР-нүүдэй, мүн баһа Украина ба Белоруссиин баруун областьнуудай, Закарпатска Украинын ба Тувинска Автономно областиин үндэһэн хуулинь болоо.

Сталинска Конституциин наран доро жаргажа һууһан советскэ арад хадаа үндэһэн хуулиие баталжа абаһанһаа хойшо үнгэрһэн 9-дэхи жэлэй ойе ээлжээтэ һунгалтада бэлэдхэлэй оршон байдалда баһал тэмдэглэжэ байна. СССР-эй Верховно Соведэй һунгалтын үдэр—1946 оной февралиин 10 улам улам бүри ойртожо байна. Тэрэ үдэр манай советскэ арад хадаа социализмын түүхэтэ ехэ туйлалтануудые ами бэеэ хайралангүй аюулһаа абаржа абаһан, манай арадые урагшань, коммунизм тээшэ хүтэлжэ шадаха тиимэ эрхим шэлэдэг хүнүүдээ СССР-эй Верховно органда һунгаха байна. Мүнөө советскэ гражданин бүхэн Сталинска Конституциин үгэ бүхэниие һанаа һэтэлэн, жаргалта оронидоо сэнгэжэ хүхижэ байһандаа тон ехэ омог баяртайгаар СССР-эй Верховно Соведэй энэ һунгалтые угтахань гээшэ.

Советскэ арад хадаа Ленин—Сталинай партиин хүтэлбэри доро ябажа, Эсэгэ оронoo хамгаалгын агуу ехэ дайниие илалта түгэлдэрөөр дүүргэжэ, энхэ амгалан ажалдаа хам оробо. Манай орон дотор социалистическэ байгуулалтын шэнэ дэбжэлтэ эхилээ. «Дайсан болбол манай амгалан тайбан, зохёохы ажалда һаад тойбо татаба. Гэбэшье бидэнэр хэрэгтэй ёһоорынь лэ тэрэ бүхые хүсэлдүүлжэ, манай ороной сэсэглэн бадарха ябадалые туйлахабди»,—гэжэ нүхэр В. М. Молотов Агуу ехэ Октябрьска социалистическэ революциин 28-дахи жэлэй ой тухай элидхэл соогоо хэлээ һэн. Бидэнэр дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан һандарал һүйдхэлнүүдые түргэнөөр усадхажа шадахабди. Манай республикын ажалшад алдуугаа арбинтайгаар, буруугаа булшантайгаар ониюо оруулхын ба ерэхэ хабарай тарилгые зэбсэг түгэс бэлэдхэлтэйгээр угтахын тулада хамаг бүхы хүсэеэ гаргаха.

Мүнөөдэр СССР-эй Конституциин ойе һайндэрлэжэ байхадаа советскэ патриот бүхэнэй үнэн сэдьхэлһээн һанажа байһан үгые дабтажа хэлэе:

Сталинска Конституци мандаха болтогой!

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй

УКАЗ

„Ленин“ гэжэ ледоколые Ленинэй орденоор шагнаха тухай

Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайнай үедэ мүльһэтэ хүшэр хүнды эрхэ байдалда ашаануудтай транспортнуудые ябуулха тушаа жэшээтэ һайнаар хүдэлмэрилһэнэй түлөө «Ленин» гэжэ ледоколые Ленинэй орденоор шагнаха.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй түрүүлэгшэ М. КАЛИНИН.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй секретарь А. ГОРКИН.

Москва, Кремль.
1945 оной декабриин 2.

НҮХЭР СТАЛИНДА

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XIV пленумдэ хабаадагшадай бэшэг

Хүндэтэ нүхэр **Сталин!**

ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XIV пленумэй баярай заседанида хабаадалсагшад болбол манай арадай агуу ехэ илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ, түрэл аба, сэсэн мэргэн багша, советскэ залуушуулай эрхим хани инаг нүхэр Сталин, Танда ханданабди.

Мүнөөдэр бидэнэр эрхим дээдэ шагнал—**Ленинэй орден** абахамнай. Комсомол болбол Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайнай болоһон жэлнүүдтэ Эхэ оронойнгоо үмэнэ гайхамшаг габьятай байһанайнгаа түлөө ба Эсэгэ оронidoo үнэхөөрөө шүтэнги байха сурталаар советскэ залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ тушаа угаа ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө энэ орденоор шагнагдаа.

Советскэ Союзай Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайн болбол немецко-фашистска булимтарагшад ба японско империалистнуудые дараһан түгэс илалтаар дүүрэбэ. Баатарлиг советскэ арад түрэл большевистскэ партиингаа хойноһоо хэлбэрилтэгүй хатуугаар дахажа ябаһан хадаа зэбүүн муухай дайсаниие даража агуу ехэ илалта туйлаба гээшэ. Эхэ орондомнай тохёолдоһон хэсүү бэрхэ сагта, манай түрэл эсэгэ ба багша, Советскэ Союзай сэсэн мэргэн ба шалгардамал вождь, Танай советскэ арад зоной тэмсэлые хүтэлжэ байһан ушар хадаа манай бүхы арад зоной аза жол болобо гээшэ.

Советскэ арадай ба тэрэнэй алдарта Улаан Армиин туйлаһан түүхэтэ илалта болбол манай залуушуулай мүнөө үеын ба ерээдүйн жаргалые аршалжа абаа. Тэрэнэй үмэнэ творческо ажалай, эрдэмэ һураха, өөһэдынгөө шадабари талантые сүлөөтэйгөөр дэлгэрүүлхэ үргэн ехэ арга дахяад нээгдэбэ. Ажал хэдэг зоной эксплоатациһаа хагасаад байһан гансал манай орондо бүхы баялиг зөөри арад зондо хабаатай, наука, искусство, культурын гэрэлтэ оройдонь дэбжэжэ гараха, духовно хүгжэлтын ба эрхим һайхан зан абариин дээдэ жэшээнүүдые харуулха бүхы арга залуу үеын хүнүүдтэ үгтөөд байна. Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайнай жэлнүүдтэ советскэ залуушуулай гаргаһан баатаршалгые хэдэн үеын үе сэдьхэлдэ гүнзэгы баяртайгаар һанажа дурадажа байхал. Хүндэ хүшэр туршалгын болохо байхада социалистическэ Эсэгэ оронойнгоо үмэнэ өөрынгөө үүргэ уялгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн хадаа манай залуу үеын хүнүүд омгорхожо байна.

Комсомолой шагнагдаһан гурбадахи хайра—гурбадахи орденые советскэ арад зонһоо абаха гээшэ угаа ехэ нэрэ түрэ ба туйлай ехэ харюусалгатай байнал.

Олон миллион советскэ залуушуулда үгтэһэн энэ эрхим дээдэ шагнал хадаа тэрэнэй духовно ба физическэ хүсэеэ айхабтар ехээр зангидан гаргаһан жэлнүүд тухай, солдадай хүндэ хүшэр ба аюул ехэтэй ажал тухай, саг зуурын урагшагүйдэлгын гашуудал ба агуу ехэ илалтануудай баяр тухай, заводуудай станогуудай дэргэдэ үргэһэ нойргүй ба шархатаһан бойцын койкын дэргэдэ үргэһэ нойргүй һуужа үнгэргэһэн һүнинүүд тухай, Улаан Армида хэрэгтэй буу зэбсэг ба таряа талха намажа зөөхэ тушаа үнгэргэһэн субботнигуудай болон воскресенигүүд тухай, эрдэм һуралгын ажалай шэнэ метод бэдэрһэн шахардуу шанга үдэрнүүд тухай, дайнай үеын шэнэ барилгачуулай модо бэлдэһэн тухай, үсөөхэн минута соо амардаг байһан тухай дурасхаалнуудтай ходо холбоотонхой байха болоно.

Агуу ехэ шагналые абажа байхадаа бидэнэр дайсантай хэһэн тэмсэлдэ ами бэеэ үгэһэн өөһэдынгөө үетэн, арадайнгаа үнэн хүбүүд ба басагадай һаруул һайхан дурасхаалай үмэнэ тугуудаа гангхуулнабди. Манай Эхэ ороной эрхэ сүлөө ба бэеэ даанхай байхын түлөө байлдаануудта ами бэеэ үгэһэн геройнууд хэтэ мүнхэдөө алдаршаг!

Бидэнэр **Ленинэй орденые** гансахан үнгэрһэн габьягай түлөө үгтэһэн шагнал гээшэ гэжэ абажа байна бэшэ, харин өөрынгөө Эсэгэ орондо, өөрынгөө арад зондо, Ленинско-Сталинска партида энээнһээ хойшо хододоо үнэн сэхээр ба ами бэеэ хайрлангүй алба хэхэбди гэһэн уялга шэнгээр абанабди.

Ленинэй орден абажа байхадаа бидэнэр болбол советскэ державын сэрэгэй-экономическа хүсэ һүлдые улам саашань бэхэжүүлхэ хэрэгтэ бии бүхы хүсэ шадал ба эрдэм бэлигээ үгэхэбди гэжэ, нүхэр Сталин, Танда тангариг үгэнэбди. Бидэнэр хадаа дайн сэрэгээр ушаруулагдаһан шарханууд түргэнөөр эдэгээхын тулада, арадай ажахы болон культурын хамаг бүхы һалбариие шэнээр дэбжүүлхэ ябадалые хангахын тулада эсэхэ сухахые мэдэнгүй ажаллаха байнабди.

Дайн сэрэгэй шэрүүн хатуу туршалга сооһоо советскэ залуу үеын хүнүүд улам ехээр хатуужажа, хүсэтэй боложо гараһан байна. Большевистскэ партиин заажа үгэһэн зорилго тээшэ ошохо харгы дээрэ ушарһан ямаршье бэрхэшээлнүүд бидэниие зогсоохогүй.

Ленинэй орден абажа байхадаа **бидэнэр коммунизмын агуу ехэ хэрэгэй түлөө**—агуу ехэ Ленинэй наруул һайхан ами наһаяа үгэжэ зорюулһан хэрэгэй түлөө, нүхэр **Сталин**, Танай үнэн зоригоо табижа ажаллажа байһан хэрэгэй түлөө хэлбэрилтэгүй тэмсэхэбди гэжэ, нүхэр **Сталин**, Танда бүхы советскэ залуушуулай үмэнэһөө тангариг үгэнэбди!

Илей, заршам баримталха, айхые мэдэхэгүй, эрэлхэг зоригтой байха гээшэ коммунизмын түлөө агуу ехэ тэмсэлшэдэй арюун һайхан шанарынь мүн. Иимэ шанарые бидэнэр өөһэдөө бии болгохо ябадалые эсэхые мэдэнгүй дэлгэрүүлхэ ба хүмүүжүүлхэ байнабди.

Ленинэй орден абажа байхадаа дороһоо үдэжэ ябаһан залуу үеын хүнүүдые Ленинскэ партида үнэн шүтэнги сурталаар һурган хүмүүжүүлхэ, наука ба культурын туйлалтануудые шудалхадань залуушуулда туһалха, манай агуу ехэ Эхэ ороной улам саашаа сэсэглэн һалбархын түлөө тэмсэлдэ элир патриодуудай хүсэлэнь дэбжүүлэн гаргаха гэһэн Танай заабариие хэлбэрилтэгүй нарииваар дүүргэхэбди гэжэ, нүхэр **Сталин**, Таниие найдуулнабди. Манай хүсэл, манай сэдьхэл үнэн, ухаан бодолнай инаг һайхан Эхэ орондоо хабаадаха байна. «Нүхэрни, һайн һайхан зориг сэдьхэлээ Эсэгэ орондоо үгэжэ зорюулая» гэжэ оронoй агуу ехэ поэт Пушкинай хэлэһэн үгэнүүдые мүнөөдэр дабтажа байнабди.

Ленинско-Сталинска комсомол болбол өөрынгөө Эхэ—большевистскэ партида хододоо үнэн сэхэ ябаһан юм, ябанашье, ябахашье. Бидэнэр хадаа комсомолецуудай эрхим дээдэ нэрэзэргые арюун нангинаар хадагалжа ба гамнажа ябахабди, өөрынгөө түрэл Бүхэсоюзна Коммунистическэ (большевигүүдэй) партида хододоо ба али бүхыдөө үнэн шүтэнги туһалагшань ябахабди гэжэ, нүхэр **Сталин**, Танда тангариг үгэнэбди.

Манай агуу ехэ Эхэ орон—Советскэ Социалистическэ Республиканудай Союз мандаха болтогой!

Советскэ арад зоной агуу ехэ илалтануудые зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ большевигүүдэй парти мандаха болтогой!

Бүхы хүн түрэлтэнэй сэнгэхэ жаргахын түлөө үни удаан жэлдэ тэгшэн тайбан һуухые, хүндэтэ Иосиф Виссарионович, Танда үнэн зүрхэнһөө хүсэнэбди.

Манай түрэл ба инаг нүхэр Сталин мандаха болтогой!

1945 ОНОЙ НОЯБРИИН 28-да ВЛКСМ-эй ЦК-гэй XIV ПЛЕНУМЭЙ БАЯРАЙ ЗАСЕДАНИ ДЭЭРЭ НҮХЭР М. И. КАЛИНИНАЙ ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Нүхэдүүд Ленинскэ комсомолой Центральна Комитедэй членүүд, комсомолой областной организацинуудай түлөөлэгшэд болон Московско организациин элидхэгшэд!

Мүнөөдэр Ленинскэ комсомолдо эгээн дээдэ шагнал хайра—**Ленинэй орден** барюулагдаба. Мүнөө комсомол болбол арад зоной жаргалай түлөө тэмсэһэн агуу ехэ бэеэ болохо—Владимир Ильич Ленинэй дүрсэтэй орден өөрынгөө туг дээрэ зүүжэ ябахань гээшэ.

Тиимэ агуу ехэ шагнал хайрада хүртэһэн халатнай би таанартай хамта азатай золтой байнаб. Би хадаа таанар энэ орденые арюун нангинаар халагалан абажа ябахат, Ленинэй агуу ехэ хэрэгэй түлөө, Ленин—Сталинай партиин агуу ехэ идеалнуудай түлөө бүри эршэмтэйгээр, бүри ехэ зоригтойгоор, үшөө һайнаар тэмсэхэ байхат гэжэ сохом найдаланаб.

Нүхэдүүд, Советскэ Правительство болбол Залуушуулай Коммунистическэ Союзда гурбадахяа шагнал хайра үгэжэ тэмдэглэбэ. Манай гениальна вождь нүхэр Сталин арад зонойнгоо үмэнэ комсомолой габьятай байһыень гурбадахяа үндэр дээдэ сэгнэлтэ үгэбэ гээшэ.

Комсомол болбол эгээн түрүүшынгээ шагналые советскэ засагай түлөө арад зонойнтоо тэмсэжэ байхада, гражданска дайнда элидхэгтэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө абаһан юм. Тиихэ сагта комсомол болбол Колчак, Деникин, Юденич, сагаан полягууд болон Врангельда эсэргүү тэмсэлдэ хэдэн арбаад мянган революционно залуушуулые амжалтатай һайнаар гульдхаһан байгаа. Эдэ залуушуул большевистскэ партиин туг доро героическа баатаршалгануудые гаргажа, советскэ засаг түрэдэ үнэн шүтэнги байһанаа гэршэлэн харуулһан байна. Комсомолой толгойлжо ябаһан тэдэнэр советскэ засаг түрые бэхэжүүлхын түлөө, манай илалтын түлөө амжалтатай һайнаар тэмсэһэн байгаа.

1931 ондо, түрүүшын табанжэлэй дүүрээд байхада, правительство болбол угаа ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнь түлөө, зориг хэшээл гаргаһанайнь түлөө, социалистическэ мүрысөө дэлгэрүүлһэнэйнь түлөө, түрүүшын табанжэлэй түсэбые дүүргэхын түлөө тэмсэлдэ комсомолой түрүүлжэ ябаһанайнь түлөө, бусад хүнүүдые хойноһоо дахуулдаг, ажал хүдэлмэридэ халуунаар хабаадалсахые бадхадаг тэрэ эдибхи хэшээл гаргаһанайнь түлөө комсомолые дахяад шагнаһан байгаа. Тиихэдэ комсомол **Ажалай Улаан Тугай орденоор** шагнагдаа бэлэй.

Мүнөө би болбол Танда гурбадахи орденые барюулааб. Гитлеровскэ Германида эсэргүүсэжэ Советскэ Союзай хэһэн Эсэгэ оронoo хамгаалгын Агуу ехэ дайнай болоһон жэлнүүдтэ Эхэ оронойнгоо үмэнэ гайхамшаг ехэ габьятай байһанайнгаа түлөө ба Эсэгэ орондоо үнэхөөрөө шүтэнги байха сурталаар советскэ залуушуулые һурган хүмүүжүүлхэ тушаа угаа ехэ хүдэлмэри хэһэнэйнгээ түлөө комсомол энэ орденоор, Ленинэй орденоор шагнагдаба гээшэ. Энэ эгээн дээдэ шагнал хайрада комсомолые хүртөөгөөд байхадаа Правительство болбол Эсэгэ оронойнгоо түлөө агуу ехэ тэмсэл хэгдэһэн жэлнүүдтэ, Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай фронтнууд дээрэшье, мүн тылдэшье—фабрика, заводууд, колхозно таряалан дээрэ комсомолой угаа ехэ габьятай байһыень тэмдэглэһэн байна.

Богонёор хэлэхэдэ, Эхэ оронойнгоо үмэнэ габьятай байһанайнь түлөө комсомолдо үгтэһэн шагналнууд хадаа манай партиин үнэн туһалагша комсомолой хабаадалсаагүй тиимэ ажал хэрэг гэжэ бүри үгы байһыень гэршэлэн харуулна.

Нүхэдүүд, манай правительство ямар нэгэн организаци гү, али ямар нэгэн хүниие шагнажа байхадаа тэрэ болбол гансал мүнөө хэжэ бүтээгээд байһан юумыень бэшэ, мүн ерээдүйн сагта хэгдэхэ хүдэлмэриень холо анхаралдаа абадаг байнабшуу. Мүнөө үедэ комсомолой үмэнэ ямар зорилгонууд табигдаха байнаб? Комсомолой түгые шэнэ амжалтануудаар бүрхөөхын тулада таанар мүнөө үедэ ямар ажалай талаар плангаа зоригтой һайнаар хүдэлмэрилхэ ёһотой байнат?

Би тиимэ шэнэ юумэ хэлэжэрхихоб гэжэ һанапагүйб, харин таанарай хэн бүхэнэй мэдэжэ ябаһан юумые хэлэхэ байхаб, зүгөөр энээн тухай һануулха хэрэгтэй. Нүхэдүүд, тон түрүүшын, гол шухала зорилго хадаа мүнөө шэнэ табан жэл соо хэхээр манай правительственна органуудай түсэблэн хараалжа байһан тэрэ сэрэгэй һүүлдэхи байгуулалтын түсэбүүдые дүүргэхын түлөө тэмсэл болоно. Сэрэгэй һүүлдэхи манай ажалуйлэдбэриин түсэбүүдые дүүргэхэ гээшэ угаа ехэ зорилго мүн. Тэрэнэй ушар удхые таанарта ойлгуулха гэжэ оролдоһонойшье хэрэггүй. Манай орон дотор фашистнуудай хэһэн һүйдхэл һандаралгануудые үзэһэн хараһан хүн бүхэндэ, манай ороние улам саашань бэхэжүүлхэ туйлай шухала гэжэ ойлгоһон хүн бүхэндэ тэрэ ушарынь эли мэдэгдэхэ байна.

Комсомол болбол ажалуйлэдбэриин шэнэ зорилгонуудые дүүргэхын түлөө залуушуулые гульдхажа байхадаа Эсэгэ орондоо, партида, нүхэр Сталинда үнэхөөрөө шүтэнги олон миллион залуу патриодуудые дахяад лэ һурган хүмүүжүүлхэ юм гэжэ сохом этигэнэб.

Би болбол баһа нэгэ практическа зорилго тухай таанарай анхарал хандуулха гэжэ һанаһан байгааб. Мүнөө үедэ уласхоорондын холбоо барисаан гээшэ угаа ехээр дэлгэржэ байһыень таанар мэдэнэт. Тиимэ холбоо барисаан залуушуулай талааршье дэлгэржэ байна. Тиимэ хадань би болбол манай залуушуул, комсомолецууд хилын саанахи оронуудай арадуудай ажаһуудал, культура-болбосорол, зан абариие гэхэ мэтэтэй улам ехээр танилсадаг болоһой гэжэ һанаха байнаб. Илангаяа хари хэлэ мэдэхэ хүнүүд комсомолецуудай дунда олон болоһой гэжэ һанаашатай байна.

Нүхэдүүд, комсомол болбол олон миллион комсомолецууд, залуу хүнүүдэй героическа оролдолго гаргаһанайнь ашаар эрхим дээдэ шагнал абаха эрхэтэй болоо, тэдэ хүнүүд фронт дээрэшье болон тылдэшье манай үнэнтэ зүб хэрэгэй түлөө ами бэеэ хайрлангүй тэмсэһэн байна гэжэ хэлэһэн байгааб. Советскэ Эхэ оронойнгоо түлөө ами бэеэ үгэһэн комсомолой гайхамшаг олон хүбүүдтэ энэ габьягай хубинь хүртэхэ байна. Эдэ хүнүүд хадаа тэмсэл хэхэдээ политическэ ушар ёһо мэдэхэ, эмхидхэлэй дүй дүршэлтэй ба эрдэмтэй болоһоноо, үндэр дээдэ патриотизм, советскэ арад зондоо үнэхөөрөө шүтэнги байһанаа гэршэлбэ, советскэ хүнүүдэй эрхим дээдэ зан абариие бүхы дэлхэйдэ харуулһан байгаа. Комсомол тухай, залуушуул тухай нүхэр Сталинай саг үргэлжэ оролдоһон ябадал хадаа хэды шэнээн ехэ баян ашатай үрэ асаржа үгэһэниинь хүн бүхэндэ эли харагдана бэшэ аал!

Нүхэдүүд, Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай болоһон жэлнүүдтэ бии болоһон гайхамшаг һайхан заншалые комсомолецууд арюун нангинаар абажа ябаха ба улам ехэ болгохо бэзэ гэжэ һанаха байнаб. Хүбүүд ба басагад, комсомолецууд ба комсомолканууд энэ заншалаар һурган хүмүүжүүлэгдэхэ болоно.

Комсомолые шагнаха ябадал манай ороной ажабайдалда туйлай шухала түүхэтэ үенүүдтэй ходоо холбогдонхой байдаг бэлэй. Һүүлшын шагнал хадаа Эсэгэ оронoo хамгаалгын дайнай эпопеятай, манай илалтатай холбоотой байна. Бүхы түүхэтэ үе сагуудта комсомол гээшэ өөр дээрээ даалгагдаһан зорилгонуудые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэжэ байһан юм. Манай гүрэнэй хүгжэлтын түрүүшын үенүүдтэ хайшан гээд һайнаар ажаллажа хүшэхүрдэг байһандаал адли мүнөө хэгдэхэ байһан хүдэлмэриие мүн лэ тиимэ амжалтатай һайнаар хэжэ гарыт гэжэ хүсэхэ байнаб. **(Бултадаа хүл дээрээ болоно, үни удаан замхашагүй нэрьемэ альга ташалган болоно).**

ҮСЭГЭЛДЭР ТЕАТР СОО

Үсэгэлдэр үдэшэ Улан-Удын городой Городской районой партийна ба олониитын организацинуудай түлөөлэгшэд Ленинэй орденто театрай байшан соо сугларжа, Сталинска Конституци баталжа абаһанһаа хойшо үнгэрһэн 9-дэхи жэлэй ойдо баярай заседани хэбэ.

«Сталинска Конституци—дэлхэй дээрэхи эгээл демократическа Конституци мүн» гэһэн элидхэлые ВКП(б)-гэй Улан-Удын Горкомой секретарь нүхэр И. Н. Петухов хэлэбэ.

СССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ҺУНГУУЛИДА БЭЛЭДХЭЛ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Сэлэнгын аймагай Сталинай нэрэмжэтэ колхозой партбюрогой секретарь нүхэр Б. Нимаев гэгшэ «СССР-эй Верховно Советдэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримые» малшадта уншажа үгэжэ байна.

О. Эккиин фото.

СТАЛИНСКА КОНСТИТУЦИИН ҮДЭРЭЙ ХҮНДЭЛЭЛДЭ

Нүхэр Бухорин гэгшэ секретарьтай комсомольско эхин организациин членүүд болбол Сталинска Конституциин Үдэрые тэмдэглэхэ тухай асуудал өөһэдынгөө хамтын таһада гараһан байха юм.

Энэ суглаанда хабаадалсаһан ВЛКСМ-эй членүүд хадаа бүхы дэлхэй дээрэхи эгээн демократическа Сталинска Конституциин түүхэтэ Үдэрые ажалай үндэр бүтээсэнүүдые дээшэлүүлжэ тэмдэглэхээр нэгэн дуугаар шиидхэбэри гаргажа, барандаа Сталинска вахтада гараха гэжэ шиидэбэ.

Комсомолец нүхэр Машинов гэгшэ энэ түүхэтэ Үдэрэй хүндэлэлдэ өөрынгөө халаанай даалгабарые 170 процентһээ доошо бэшэ эрхим һайн шанартайгаар дүүргэхэб гэжэ социалистическа уялга абаад, бусад комсомолецуудаа нимэ уялгануудые абахые уряалба. Тэндэ байһан комсомолецууд нүхэд Берштейн, Крюков, Бухорин, Левашев, Егоров болон бусад өөһэд дээрээ тодорхой уялгануудые абаха зуураа үтлөө үдэрһөөн хойшо ажалай үндэр бүтээсэнүүдые түйлажа эхилбэ.

Өөһэд дээрээ даажа абаһан харюусалгатай ба хүндэтэй уялгануудаа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ тушаа эдэ комсомолецууд гол анхаралаа хандуулна. Сталинска вахтада гарһанайнгаа түрүүшын үдэрһөө эхилжэ үдэрэйнгөө нормые хоёр-гурба дахин үлүүлэн дүүргэдэг стахановецуудай тоо тус коллективтэ олошорбо.

Жэшээлхэдэ, комсомолецууд нүхэд Гуз, Берштейн, Крюков, Сыевский, Якименко, Рысков, Найданов гэгшэд халаанайнгаа даалгабарые 170—һаа 200 процент хүртэр үлүүлэн дүүргэдэг болоһон байгаа. Эдэ комсомолецуудай патриотическа үүсхэлые союзна эшэ залуушууд дэмжэн абажа, Сталинска вахтада гараад, ажалай үндэр бүтээсэнүүдые түйлажа байха юм.

Союзна бэшэ залуушууд нүхэд Дорофеева, Романова, Уткина, Терентьева болон бусад халаанайнгаа даалгабарые хоёр-гурба дахин үлүүлэн дүүргэжэ цехынгэ начальнигай үмэнэһөө баясхаланда хүртэбэд.

Сталинска Конституциин Үдэрэй хүндэлэлдэ дэлгэрһэн социалистическэ мүрысөөнэй сог зали үдэр ерэхэ тудам үргэдэжэ үдэрэйнгөө ба халаанайнгаа даалгабаринуудые холо үлүүлэн дүүргэдэг стахановецуудай тоо олошоржо байна.

Г. БАДМАЕВ.

Агитаторнуудай хүдэлмэри һайжарба

СССР-эй Верховно Советэй һунгуулида бэлэдхэл хэхэ хүдэлмэритэй дашарамдуулан Зэдын аймагай колхозууд ба нютагай ажаүйлэдбэриин предприятинуудай коллективүүдээр партийно-политическэ болон ниитэ-ойлгуулгамжын хүдэлмэри нилээдгүй һайжарба.

«Красный партизан» гэжэ хүдөө ажалай артелиин дэргэдэхи партийна организациин агитаторнууд болбол даалгагдаһан участогууд дээрэ 6—6 дахин хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, «СССР-эй Верховно Советдэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримтэй» колхозниигуудые бүримүһэн танилсуулба.

Тус колхозой комсомольско эхин организациин секретарь нүхэр Хайдуков гэгшэ малажал дээрэ хүдэлмэрилдэг эрэгтэй эмэгтэй колхозниигуудые һунгуулиин Дүримтэй һайнаар танилсуулна. Мүнөө нүхэр Хайдуков болбол 7 дахин хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэжэ, һунгуулиин Дүримэй эхинһээ абаад һүүл хүртэр ойлгуулжа үгэхэһөө гадна, Сталинска Конституци тухай тодо һонор хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг болоо.

Тэрээнһээ гадна, нүхэр Хайдуков болбол газетэнүүдэй хуудаһанда толилогдоһон һонирхолтой материалнуудые үдэр бүри уншажа, малшадые уласхоорондын оршон байдалтай танилсуулжа байха юм. Тэрэшэлэн советскэ һунгуулиин системэ тушаа теоретическэ темэтэй хөөрэлдөөнүүдые үнгэргэдэг болонхой.

Аймагай бусад колхозуудаар ниитэ-ойлгуулгамжын хүдэлмэри үргэнөөр хэгдэжэ, үргэн ниитэ колхозниигуудые «СССР-эй Верховно Советдэ һунгалтануудые хэхэ тухай дүримтэй» болон Сталинска Конституцитай танилсуулжа байна.

Б. АНДРЕЕВ.

Немецкэ сэрэгэй гол ехэ гэмтэ ябадал хэгшэдые сүүдлэхэ Нюрнбергдэхи процесс

Ноябриин 29-эй үдэшын засэдани

НЮРНБЕРГ, ноябриин 29 (ТАСС). Американска гэмнэгшэдэй харуулһан документнүүд болбол Австрие Германиин булимтаран абаха ябадалые германска ба австрийска фашистнуудай заговор хэжэ бэлэдхэһэн ушарые хүсэд тодоруулха арга трибуналда олгобо.

Дам саашаа ямар ушаралнууд болоһониинь документнүүд дээрэһээ али тодоор харагдаа. Зейсс-Инкварт гэгшэ орёо опьһон ба муу мэхэтэй элдэбын бузар аашануудые гаргажа, Австриин дотоодо хэрэгүүдэй министр болоһон байха юм. Нимэ тушаалда ороод байхадаа, австрийска гитлеровецүүдые хүтэлбэрилхэ зорилготой болоо һэн. Австри дотор засаг-түрые унагааха бүхы бэлэдхэл мартын 10-да хэгдэжэ дүүрээд байба. Мартын 10-ай һүни гаулейтер Глобочник гэгшэ Гитлертэй уулзаад Австрида ерээ һэн. Энэ гитлеровскэ элшэн түлөөлэгшэ хадаа Гитлер австрийска фашистнуудые сулөөтэйгөөр ажалаа ябуулагты гэбэ гэжэ мэдээсээ һэн.

Австрие булимтаран абаха үгаа ехэ бэлэдхэл мүн фашистска Германиин центртэшье хэгдэжэ байгаа. Американска гэмнэгшэ хадаа тиихэдэ Германиин гадаада хэрэгүүдэй министр байһан мүнөө эндэ сүүдлүүлэгшэтэй һандали дээрэ һууһан Нейрат гэгшэ Риббентропэй үгы байһан дээрэһээ (тэрэ үедэ Лондондо байһан юм) энэ хэсүү бэрхэ сагта фашистска заговорто элибхитэйгээр хабаадуулагдаһан байна гэжэ заана. Гитлер хадаа Австри хүдар сүмэрэн ороха һанаатай байнаб гэжэ Муссолиниида бэшэг эльгээхээр бэлэдхэбэ. Эдэ событинуудай болохын урда тээ гитлеровскэ заговоршигуудай штабта юун болоһониинь гэмнэгдэгшэ Йодлиин бэшэһэн тэмдэгүүд харуулна. Мартын 10-да гэмнэгдэгшэ Йодль болбол канцлер Шушниг плебисцит үнгэргэхые ниитэ захирба гэжэ дневник соогоо бэшээ. «Фюрер энээниие тэсэхээр бэшэ байна» гэжэ Йодль тэмдэглэнэ. Энэ заговорто хабаадалсагшын бэшэһэн тэмдэгүүд дээрэһээ харахада тэрэ һүни Гитлер болбол Геринг, Кейтель ба бусад сэрэгэйхидые дуудажа асараа. Гитлер 8-дахи арми болон бусад частьнуудые татаха тухай захиралта үгэбэ гэжэ мартын 10-ай үдэшын 6 час 30 минутада Йодль дневник соогоо тэмдэглээ.

Событинууд болохо дүтэлөө. Гэмнэгшэ Олдермен болбол фашистска заговоршигуудай улам саашаа аашалһан ябадалые элирхэйлһэн үшөө нэгэ документ трибуналда харуулна. Энэ хадаа Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдые командалагшадта Гитлерэй эльгээһэн тон нюуса документ болоно. Тэрэнь «Отто» гэдэг операци тухай гэһэн гаршагтай. Австрие булимтаран абаха гэжэ эртээнһээ зохёогдоһон операци нимэ пэрэтэй болоһон байгаа. Энэ директивэ соогоо Гитлер болбол «Хэрбээ бусад ондоо хэмжээнүүдэй бүтөөгүй юм һаань, Австри хүдар сүмэрэн ороходо һанаатай байнаб...» гэжэ дахин һэнгэргүйгөөр мэдүүлнэ. Тиихэ зуураа Гитлер болбол энэ эшхэбтэр ябадалые дүүргэхэ хүнүүдые сэрэгээр ороходоо тэнгэхи зон амаршалжа байһан янзатайгаар хэтты гэжэ эриһэн байха юм.

Олдерменэй трибуналда хэлэһээр хадаа, американска гэмнэгшэд событинуудай саашанхи ябаса тухай нэгэн адлирхуу удхатай гурбан тоосоото элидхэлээр харуулха байна гэбэ. Тэрэнь хадаа Австриин бэеэ даанхай эрхые хара баагаар хабаһан ябадалай хайшан гээд болоһон тухай австрийска гитлеровец Райнерай тоосо.то элидхэлые сүүдэ харуулна.

Удаа тээнь американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Австрие булимтаран абалгатай холбогдоһон событинууд тухай хэлэжэ оробо.

Ноябриин 29-эй үдэшын заседани дээрэ американска гэмнэлтын түлөөлэгшэ Олдермен болбол Австрие германска фашистнуудай булимтаран абаха сагта Герингын хэһэн телефонно хөөрэлдөөниие уншажа үргэлжэлүүлбэ. Энэ хөөрэлдөөн хадаа өөрынгөө оронииe германска фашистнуудай гарта оруулһан австрийска квислинг Зейсс-Инквартын үзэлөө урбаһан ябадалые харуулна. Дам саашаа Олдермен болбол германска сэрэгүүдэй Австри хүдар сүмэрэн ороха тухай Гитлерэй үгэһэн нюуса приказые соносхобо. Мартын 12-то үглөөгүүр үүр сайха багта германска сэрэгүүд Австриин газар хүдар ороһон байгаа.

Тиихэ үедэ Австрие булимтаран абахадань Италиин позици ямар байхань гээшэ ааб гэжэ Гитлер үгаа ехээр һанаагаа зобоо, ушарынь хадаа 1934 ондо Итали болбол австрийска хилэ дээрэ сэрэгүүдээ асаржа суглуулаад байһан юм гэжэ гэмнэгшэ мэдээсэнэ. Теэд тэрэ үедэ Италиин позици тад ондоо болоод хубилба. Жэшээнь мартын 11-дэ 22 час 25 минутада Римдэ һуудаа германска элшэн сайд принц Филипп Гессенский гэгшэ: «Би мүнөө һаяхан Муссолиниин хажууһаа ерээд байнаб. Дуче болбол хамаг бүхы юумые хани һайнаар хүлеэн абаба. Хүндэлжэ байһыень танда хүргыт гэжэ гуйна. Энээн тухай Шушниг тэрээндэ хэлэһэн байгаа. Тиихэдэнь юуншье хубилхагүй байха гэжэ хэлээд байгаа. Австри тэрээндэ хамаадахагүй байна» гэжэ телефоноор Гитлертэ мэдээсэбэ. Тиихэдэнь Гитлер болбол иигэжэ харюусаа: «Энээниие би хэзээшье мартахагүйб гэжэ Муссолиниида хэлэжэ хайрлыт. Мүнөө австрийска проблемын шиидхэгдээд байһан хадань би Муссолинитай хамта гал уһан соогуур ябажа гарахаб».

Бүгэдын мэдэһээр, Австрие булимтаран абаад байхадань бүхы дэлхэй дээрэ дураа гутаһан байгаа, тиимэ хадань бусад оронуудай хараһаар байтар зүбөө бэдэрхын аргые яаралтайгаар хэхэ байгаа гэжэ гэмнэгшэ хэлэнэ. Австри хүдар сүмэрэн ороһоной һүүлээр хоёрдохи үдэртэ мартын 13-да Лондондо байһан гадаада хэрэгүүдэй министр Риббентроп ба Герингын хоорондо телефонно хөөрэлдөөн болоһыень харуулна.

Геринг болбол Риббентропые Галифакс ба Чемберлендэ ошожо Германи гээшэ Австрида ямаршье ультиматум табяагүй юм, тэрээн тухай мэдээсэл Шушнигтай хэлэһэн хуурмаг үгэ гэхэ һанаатайгаар мэдүүлэ гэжэ зааба. Геринг хадаа миниие телефоноор хөөрэлдэһэниие тэмдэглэжэ бэшэһэн юумэ бүхы дэлхэй дээрэ хэзээ нэгэ элидэ гараха юм гэжэ һанаагүй байба. Эдэ документнүүд болбол өөһэдынгөө агресси хэхэдээ германска фашистнуудай хэрэглэдэг провокаторска методые хүсэд элирүүлнэ.

Австрие булимтаржа абаад байхадаа германска фашистнууд тус оронииe хүсэд богоолшолхо гэһэн хуулинуудые гаргажа эхилээ. 1943 оной ноябриин 7-до Мюнхендэ гаулейтернүүдтэ зорюулжа Германиин зэбсэгтэ хүсэнүүдэй генеральна штабай начальник генерал Йодль гэгшын уншаһан нюуса элидхэл соо Австрие булимтаржа абаһанай бодото шалтагаанууд тухай хэлэгдэһэн байгаа. Гэмнэгшэ болбол Йодлиин элидхэл сооһоо иигэжэ уншада гэбэл: «Австрие нэгэдүүлхэ гээшэ манай хуушанай национальна зорилгые дүүргэхэ тэдыгээр дуудаха бэшэ, мүн манай сэрэгэй хүсэ шадалые улам ехэ болгоһон ба манай стратегическэ позицинуудые һайжаруулһан байха юм. Тэрээнһээ урда тээ Чехословакиин газар гээшэ, Франци тээшэ шэглэн Германи хүдар хүшүүрэн ороод, союзнигуудта илангаяа Россида агаарай сэрэгэй база болоожо үгэдэг байба. Мүнөө Чехословаки өөрөө үлибэдэ хэбшэгданхай. Мүнөө тэрээнэй өөрынь стратегическэ позици мүүдэһэн хадань ямаршье эсэргүүсэлтэ хэжэ шадаагүй байшоо».

Үгэ хэлэжэ дүүргэхэ дээрээ гэмнэгшэ болбол Австрие булимтаржа абаад байхадаа Германи болбол Версальска договорой 80-дахи статьяе ба Сен-Жерменскэ договорой 88-дахи статьяе эбдэһэн байгаа гэжэ тэмдэглэнэ.

Олдерменэй үгэ хэлэһэнэй һүүлээр американска гэмнэлтын түлөөлэгшэд болбол германска концлагерьнуудай айхабтар муухай байдалые харуулһан фильмые документальна гэршэ болгожо харуулһан байгаа.

Хойто Ирандахи байдал тушаа

ТЕГЕРАН, ноябриин 30. (ТАСС). Манай корреспондентдэ мэдэгдэһэнэй ёһоор, нэгэ хэдэн үдэрэй саада тээ Иранай гадаада хэрэгүүдэй министерство болбол хойто Иранай байдал тухай асуудал тушаа ното советскэ посольстводо эльгээһэн байгаа. Энэ ното соо иранска Курдистанда эмхи гуримаа алдаһанай түлөө курдска яһатанай бүлэг ударидагшад зэмэтэй гэжэ хэлэгдэһэн ба эдэ хүнүүд советскэ талаһаа дэмжээргэтэй байна гэжэ хэлэгдэһэн. Мүн тэрэшэлэн эдеэ хоолой эүйлнүүдые хойто районуудһаа центр хүдар ба урда районууд тээшэ зөөжэ абаашахада советскэ талаһаа һаалта хэдэг байһан тухай хэлэгдэһэн байха юм. Баһа Иранай хойто районуудта жандармнууд ба чиновнигуудые иранска засагаархинай томилхо хэрэгтэ советскэ түлөөлэгшэд бэрхэшээл ушаруулна гэхэ һанаатай үндэһэгүйгөөр хэлэһэн байна, тиихэ зуураа хэдэн олон провинцинуудта иранска генерал-губернаторнуудай үгы байһанай түлөө харюусалгые советскэ түлөөлэгшэдтэ тохохо һэдэлгэ гаргаһан байха юм. Ирано-турецкэ хилэ дээрэ иранска хилэ сахигшад байдаггүй гэжэ ното соо хэлэгдэнэ, энэ байдалые мүн лэ советскэ талада тохохо һанаатай хэбэртэй. Министерство болбол Иранай сүүдэй хэрэг хүтэлбэридэ советскэ засагаархинай оролсожо хамаархадаг ушарнууд бии гэжэ ното соогоо заана. Зүгөөр энээн тухай нэгэшье ушар баримта хэлэгдээгүй. Хойто провинцинуудай Миана, Марагинска Останахэ мэтын элдэбын городууд болон тосхонуудта хёморолнууд болоһон тухай ното соо дурсагдана. Тэрэниие Азербайджанай демократическа партиин ажал-ябуулгашадта тохоһон байна. Нотын дүүргэлтэ дээрэ мүнөө ното соо бэшэгдэһэн хойто Иранда болоожо байгаа событинуудай хойшолонгуудай түлөө харюусалгые «советскэ сэрэгэй хүдэлмэрилэгшэдтэ» тохохо гэһэн һэдэлгэ гаргагдаба. Өөрынгөө мэдүүлгэнүүдые гэршэлхын тулада министерство болбол 1942 ондо баталагдаһан гурбан талын договорые үндэһэ болгожо заагаад, иранска сэрэгүүд болон жандармериие урда зүгһөө Иранай провинцинууд хүдар нэмэжэ оруулха тухай асуудал табиба.

Иранай гадаада хэрэгүүдэй министерствэдэ ноябриин 26-да барюулагдаһан советскэ посольствын харюу ното соо иранска ното дотор табигдаһан асуудалнуудта дэлгэрэнгы харюу үгтэбэ. Советскэ түлөөлэгшэд Иранай нютагай хуули захиргаанай ажал хэрэгтэ хамаархана гээшэнь бодото байдалтай зохихогүй, үнэн бэшэ байна гэжэ советскэ ното соо хэлэгдэнэ. Зарим курдска яһатанда ба зарим курдска политическэ ажал-ябуулгашадта советскэ талаһаа туһаламжа үзүүлэгдэнэ гэжэ ното соо хэлэгдээшэнь мүн лэ үндэһэ баримтагүй байна. Голикендэ жандармнуудай арестовалһан ямар нэгэн хүнүүдые сулөөлэгты гэжэ советскэ түлөөлэгшэдэй эрээгүй байһаниинь элитэ мэдэгдэнэ. Иигэжэ ното соо заагдада Тавризда түрмын байшан тээшэ ошожо ябаһан иранска сэрэгэй һахюулые советскэ түлөөлэгшэтэй бариһан тухай ното соо бэшэгдэһэн тиимэ ушар гэжэ бүри байгаагүй.

Хойто провинцинууд хүдар иранска гражданинуудые нүүлгэхэ ябадалда советскэ органууд һаад түбэг ушаруулна гээшэнь шал хүдал байна. Ушарынь хадаа иранска гражданинуудта тиимэ хяналта табиха ябадал гэжэ байгаагүй ба байнашьегүй.

Хойто провинцинуудай экономическа ажабайдалда советскэ түлөөлэгшэдэй хамаархаһан тухай ното соо хэлэгдээшэнь үндэһэ баримтагүй байна. Нүгөө талаһаа, өөрынгөө союзническа үүргэ уялгада үнэн байһан советскэ правительство хадаа Советскэ Союзда бэрхэтэй сагташье, 1943 оной май һара соо, Иранай столица Тегеранда 25 мянган тонно пшеницэ үгэжэ туһалһан байгаа. Советскэ худалдаагайн организацинууд бусад ондоо эд бараануудаа абаашажа дайнай үедэшье иранска улад зониие эд бараагаар хангаха ябадалые һайжаруулхадань туһалһан байха юм.

Иранай хойто зүгтэ генерал-губернаторнууд болон мүн бусадшье чиновнигуудай байгаагүйн түлөө харюусалгые советскэ правительство бэе дээрээ даахагүй байһаниинь мэдээжэ гэжэ харюу бэшэг соо хэлэгдэнэ. Зүгөөр эдэ чиновнигуудые байха газартань абаашаха тухай хэлэхэ болоо юм һаа советскэ транспортна организацинууд иранска засагаархинда энэ хэрэгтэнь холо туһалдаг байһан юм, нэгэ хэдэн үдэрэй саада тээ советскэ посольство хадаа генерал-губернатор господин Баятын Тавриз ошоходонь самолёт үгэжэ туһалһан байна.

Советскэ посольствын харюу бэшэг соо тэмдэглэхэнь хадаа, министерство гээшэ ирано-турецкэ хилые сахиха тухай асуудалые тон жэгтэйгээр табина. Иранска тала хадаа ирано-турецкэ хилэ дээрэхи иранска сахюулые табиха ябадал айхабтар түбэгтэй бэрхэ байна гэжэ советскэ талын анхаралда нэгэнтэ бэшэ хүргэдэг бэлэй, тиин нэгэн үедэ советскэ талаһаа энэ асуудал тушаа олон дахин хатуу дурадхал хэгдэһэн байбашье, энэ хилын сахюулые бэе дээрээ даажа абахаһаан арсаһан байха юм. Тиигэжэ байхадань, ирано-турецкэ хилэ дээрэ жандармска хилын сахюул табигдаагүй гэжэ министерствын хэлэһэн гомдолые зүб гэжэ тоолохын аргагүй.

Советскэ түлөөлэгшэд Иранай сүүдэй хэрэг хүтэлбэридэ хамаархалсана гэжэ ба зэмэтэй иранска гражданинуудые хууляар хэһээхэдэнь һаад ушаруулна гэһэн мэдүүлгэнь үндэһэ баримтагүй ба бодото байдалтай зохихогүй байһан хадаа тон гайхалтай. Нүгөө талаһаа, иранска нютагай хуули захиргаан болбол гэмтэ ябадал хэгшэдые элирүүлэн олохо ябадалда үсөөн бэшэ һаад хэһэн, сүүдэй органууд хадаа советскэ сэрэгүүдэй байһан газарта амгалан тайбан байдал ба хуули ёһо гуримые эбдэһэн, советскэ сэрэгэй зөөриие хулгайлһан, бүри советскэ сэрэгэй алба хэгшэдые алаһаншье хүнүүдые үсөөн бэшэ зүбтүүлһэн ба зорюута зөөлэн приговор гаргадаг байһан юм, гэжэ посольствын харюу ното соо тэмдэглэгдэнэ. Тиимэ байбашье советскэ сэрэгэй түлөөлэгшэд иранска сүүдэй хэрэг хүтэлбэридэ хамаархаха харгыгаар ябаагүй, харин иранска хуулиин ёһоор советскэ гражданинууд болон советскэ албан газарнуудай интересүүдые аршалдаг байгаа. Зарим нэгэн советскэ түлөөлэгшэдтэ ба сэрэгэй албахэгшэдтэ эсэргүү хүндэ хүшэр гэмтэ ябадал хэһэн иранецуудта иранска органуудай бэелүүлжэ байһан сүүдэй мүрдэлгые советскэ түлөөлэгшэд һонирхонгүй байжа шадахагүй байһаниинь мэдээжэ, зүгөөр тэрэниие иранска сүүдэй хэрэг хүтэлбэридэ хамаархаба гэжэ нэрлэхын аргагүй.

СССР-эй посольство хадаа манда бии байһан мэдээсэлнүүд болбол хойто провинцинуудта хёморол болоожо байһан тухай иранска нэтэ соо хэлэгдэһэн тэдэ ушар баримтануудые гэршэлхэгүй байна гэжэ мэдүүлнэ. Тиибэ ябашье, политическэ партинуудай ажал-ябуулгатай холбогдоһон Иранай хойто провинцинуудта болоожо байгаа событинууд Иранай өөрын дотоодын хэрэг болохо байна бэзэ. Советскэ түлөөлэгшэд болон советскэ сэрэгэй засагаархин хойто провинцинуудай дотоодын политическэ ажабайдалда хамаархангүй байһан ба хамаархашьегүй гээшэ. Тиимэ хадань советскэ правительство болбол эдэ событинуудай түлөө харюусалгые иранска органуудһаа һалгаажа, тэрээндэ ямаршье хамаагүй байһан «советскэ сэрэгэй хүдэлмэрилэгшэдтэ» дам тохохо һэдэлгэ гаргаһан ябадалые эрид буруушааба.

Министерствын өөрынгөө мэдүүлгые гурбан талын договор дээрэһээ үндэһэлхэ болоод байһан хадань посольство болбол 1942 ондо баталагдаһан тэрэ договорые советскэ тала хэлбэрилтэгүй нарииваар сахижа байна гэжэ мэдүүлһэн байгаа. Тиихын хажуугаар посольство болбол Иранай газар дээрэ дотоодын гурим журам сахиха тушаа тэрэ договорые иранска тала дүүргэдэггүй ушарнууд гарадаг юм гэжэ тэмдэглэбэ. Зарим нэгэн сэрэгэй ба жандармска отрядуудай түлөөлэгшэтэй зэн аашатай болбол эльгээгдэһэн газар нютагуудта гурим журам тогтоохолоо туһалдаггүй ушарнууд олон байдаг бэлэй, тэрээн тухай үнгэрэгшэ жэлдэ иранска правительстводо мэдээсэгдэһэн байгаа. Һүүлэй үедэ иранска жандармска засагаархинай зарим түлөөлэгшэд хойто Иранда гурим журам тогтоохо ба амгалан тайбан болгохо хэрэгтэ туһалаагүй байхаһаа байтагай, харин элдэбээр аашалжа, тэндэхи зоной дунда хёморол гаргадаг һэн.

Иранай хойто провинцинууд хүдар иранска сэрэгүүдые нэмэжэ оруулха тухай министерствын мэдүүлгэ тушаа хэлэхэ юм болоо һаа, советскэ посольство хадаа энэ асуудал тушаа өөрынгөө харюу соо доро заагдаһан тухай анхарал хандуулһан байна. Иранай хойто районууд хүдар шэнэ иранска сэрэгүүдые асаржа оруулха болоһон дээрэһээ иранска правительстводо, мүн советскэ правительстводошье ямар нэгэн таарамжагүй хёморол гаража болохо ябадалһаа зайсахань шухала гэжэ тоолоод советскэ правительство болбол энэ хэмжээ-ябуулгые мүнөө үедэ бэелүүлһэнэй хэрэггүй гэжэ тоолоно. Тэндэ мүнөө бии байһан иранска сэрэгэй частьнууд болон жандармериһээ гадна үшөө шэнэ иранска сэрэгүүдые нэмэжэ асарха юм болоо һаа хойто Иранда гурим журамаа алдажа шуһа адхаралган болоожо болохо байһан хадань советскэ правительство болбол советскэ гарнизонуудай аюулгүй байлгые хангаха ба гурим журам сахихын зорилгоор өөрынгөө нэмэлтэ сэрэгүүдые Иран хүдар оруулха баатай болохо байһыень анхараха хэрэгтэй. Тиихэ зуура советскэ правительство болбол Иран хүдар советскэ сэрэгүүдые нэмэжэ асарха ябадал һайтай хэрэг бэшэ гэжэ тоолоод, тэрээнэй дашарамда мүнөө үедэ Иранай хойто провинцинууд хүдар иранска сэрэгүүдые нэмэжэ асарха ябадал хэрэггүй байна, гэжэ тоолоно.

Австралиин лейбористска партиин конференциин шиидхэбэри

ЛОНДОН, декабриин 1. (ТАСС). Рейтер агентствын мельбурнскэ корреспондентын дамжуулхань хадаа, австралийска лейбористска партиин конференци болбол «Сагаан Австралиин» политикые баталһан шиидхэбэри гаргаба гэнэ, тэрэ политикын ёһоор Австрали хүдар азиатска арадуудай нүүжэ ерэхэ ябадал хангагдаха байна. Тиихэ зуураа партиин политикэ гээшэ расова бэшэ юм гэжэ соносхогдоно.

ПАРИЖДА БОЛОЖО БАЙГАА УЛАСХООРОНДЫН АНТИФАШИСТСКА ЭХЭНЭРЭЙ КОНГРЕСС

ПАРИЖ, ноябриин 30. (ТАСС). Уласхоорондын антифашистска эхэнэрэй конгрессэй мүнөөдэрэй заседани дээрэ американска делегатка Бинчот болон английска делегатка Прат-Кларк (хоюулан научна хүдэлмэришэд) үгэ хэлэжэ, атомна энергиие хэрэглэхэ тушаа олоһон шэнэ аргые нюужа байһыень айхабтар ехээр буруушаагаад атомна энергиин нюусые энхэ амгалан байдалай зорилгодо хэрэглэхын тулада союзна нацинуудта дамжуулан үгэхэ гэһэн эрилтэ табиба. Конгресс энэ эрилтыень һайшаан нэгэдэлсэһэн байгаа.

ПАРИЖ, ноябриин 30. (ТАСС). Франс Пресс агентствын мэдээсэхэнь хадаа, конгресс болбол Франкотай дипломатическа харилсаагаа таһалхые эриһэн резолюциие нэгэн дуугаар баталжа абаба гэнэ.

ИТАЛИДА БАЙГАА СОЮЗНА СЭРЭГҮҮД ТУХАЙ ИТАЛЬЯНСКА ГАЗЕТЭ БЭШЭНЭ

РИМ, декабриин 1. (ТАСС). «Либера Стампа» гэжэ газетэ болбол Итали дотор 250 мянган британска солдадууд (тэдэнэй дунда англичанууд, индеецүүд ба новозеландецууд бии) мүнөө хүртэр байһаар байна гэжэ мэдээсэнэ. Италида үлөөд байһан бүхы частьнууд тон һайн буу зэбсэгтэй ба английска авиациин томо томо соединенинуудай буугаад байһан эрхим аэродромуудые хиналтадаа абаад байна. Американска сэрэгүүд тон үсөөхэн, мэнэ һаяар оройдоо нэгэ хэдэн зуутаад американецууд үлэхэ юм гэнэ. Полягуудтай хамта союзна правительствонууд хадаа, мүнөө үедэ 30.000 полицейскэнүүдые тоолохогүйгөөр 390.000 тухай солдадуудые Италида барижа байна гэлсэнэ.

ВИЦЕ-АДМИРАЛ БАРБЕЙ ГЭГШЭ ХОЙТО ХИТАДАЙ УҺАН СОО ЯБАХА АМЕРИКАНСКА ФЛОДОЙ КОМАНДОВАНИИЕ БЭЕ ДЭЭРЭЭ ДААЖА АБАБА

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Юнайтед Пресс агентствын корреспондентын Шанхайһаа мэдээсэһэнэй ёһоор, США-гай флодой командовани болбол 7-дохи флодые командалагша вице-адмирал Барбей гэгшэ Хойто Хитадай уһан соогуур ябаха Холбоото Штадуудай флодой ябуулганууды сэхэ хүтэлбэрилхэ уялгые бэе дээрээ даажа абаба гэнэ.

АНГЛО-АМЕРИКАНСКА ФИНАНСОВА ХЭЛСЭЭН БОЛОҺОН ТУШАА

ВАШИНГТОН, ноябриин 29. (ТАСС). США-гай финансын министр Винсон гэгшэ пресс-конференци дээрэ табигдаһан асуудалнуудта харюусаха зуураа. Англида американска урьһаламжа үгэхэ тухай хэлсээн үшөө баталагдаагүй гэжэ мэдүүлбэ. Зүгөөр, сагаа дэмы гээгээгүй байхабди гэжэ найдажа байһанаа элирхэйлэн мэдүүлһэн болобошье. тэрэ хэлсээнь хэзээдэ һаяар баталагдаха байһыень хэлажэ шадахагүйб гэбэ.

Харюусалгата редактор **Ц. Г. ГАЛСАНОВ.**

РЕДАКЦИ ба ХЭБЛЭХЭ ГАЗАРАЙ АДРЕС: г. Улан-Удэ, ул. Ленина, 35. (ТЕЛЕГРАФНА АДРЕС: Улан-Удэ, Унэн). ТЕЛЕФОНУУД: ответ. редактора—23; АТС—1—80; зам. редактора—7.89; ответ. секретаря—3-23; отделов: партийной жизни и промышленности—7-89; сельского хозяйства—6-03; писем и переводов—6-03 (2 зв:); об'явлений—2-64 (2 зв.).

Е—00498. Типография Государственного газетного издательства при СНК БМАССР. Тираж 5.500.